

Sıfatlar (Önadlar)

İsimlerden önce gelerek onların anlamlarını sayı, renk, durum, hareket, biçim, yer, işaret ve soru yönlerinden tamamlayan; onları niteleyen ve belirten kelimelere **sıfat** denir.

SIFAT ÇEŞİTLERİ:

A. NİTEMEME SIFATLARI

Varlıkların renklerini, durumlarını, biçimlerini , kısaca onun “**nasıl**” olduğunu anlatan sıfatlardır. Bu tür sıfatları bulmak için isme “**Nasıl?**” sorusu sorulur.

Sapsarı yapraklar, İrili ufaklı taşlar, Çizgili gömlek, Yumuşak yastık,
Mavi deniz, Parlak yıldızlar, Umutsuz günler, Hayalci çocuk,

*Niteleme sıfatları kelime grupları şeklinde de olabilir.

Yorgun ve üşüyen bedeni soğuğa dayanamadı. Sıkıntılı, rahatsız edici ve üzücü günlerde sen yoktun.
Sıfat İsim Sıfat İsim

*Nasıl? sorusu isme sorulursa sıfat, fiile sorulursa zarf olur.

Bana güzel bir elbise aldılar. : Sıfat Görevinde Bizimle güzel konuştu. :Zarf Görevinde

B. BELİRTME SIFATLARI

Varlıkların diğer varlıklarla ilgilerine göre aldığı özellikleri belirten sıfatlardır. Belirtme sıfatları dörde ayrılır

1. İşaret (Gösterme) Sıfatı: Varlıkların bulunduğu yerleri gösteren sıfatlardır. İsme “Hangi?” sorusu sorulduğunda işaret sıfatları bulunur.

İsmin önüne genellikle “Bu, şu, o, böyle, şöyle, öyle, öte, beri, öteki, beriki, diğer, buradaki, şuradaki, oradaki...” kelimeleri getirilerek yapılır.

“Bu bahçe, şu çocuklar, böyle şakalar, şöyle işler, öyle davranış
öte mahalle, beriki araba, diğer araba, buradaki insanlar, şuradaki hayat,
oradaki park...”

2. Sayı Sıfatları: Varlıkların sayısını, miktarını belirten sıfatlardır. Kendi içerisinde ayrılır.

a) Asıl Sayı Sıfatları: Varlığın kaç adet olduğunu bildiren sıfatlardır. İsme “Kaç?” sorusu sorularak bulunur.

Beş kişi, altı masa, yüz lira, bin dolar, otuz beş yaş, yedi şehir...

b) Sıra Sayı Sıfatları: Varlığın sırasını gösteren sıfatlardır. İsme “Kaçınıcı?” sorusu sorularak bulunur.

İkinci sıra, beşinci dükkân, birinci yarış...

c)Üleştirme Sayı Sıfatları: Paylaşma, bölünme bildiren sıfatlardır. İsme “Kaçar?” sorusu sorularak bulunur.
Üçer elma, ikişer çocuk, beşer adım,

c)Üleştirme Sayı Sıfatları: Paylaşma, bölünme bildiren sıfatlardır. İsme “Kaçar?” sorusu sorularak bulunur.

Üçer elma, ikişer çocuk, beşer adım,

*Üleştirme sıfatları her zaman yazıyla yazılır. Rakamlarla yazıldığı takdirde yazım yanlış olur.

Beşer kilo: Doğru

5'er kilo: Yanlış

d)Kesir Sayı Sıfatları: Bütün ondalık ve bayağı kesir sayıları, kesirli sayı sıfatı olarak kullanılabilir.

Yüzde elli kâr,

dörtte bir hisse,

yarım altın,

çeyrek ekmek,

3.Belgisiz Sıfat: İsimlerin nicelik(sayısal) yönüyle belirsizliklerini ifade eden sıfatlardır. Belgisiz sıfatlarda da “Hangi?” sorusu sorulur. Temel fark alınan cevap belirsiz bir durumu ifade eder.

Bazı evler,

Birtakım olaylar,

Hiçbir iş,

Her konuda,

Bir gün seni anlarım.

Birkaç kitap,

Birtakım mevzular,

Kimi evler,

Nice hayatlar,

Falan insan,

Filan komşu,

Bütün imkanlar,

Tüm mahalleli,

*Bir sayısı tek bir varlığı karşılıyorsa sayı sıfatı belirsiz bir durum için kullanılıyorsa da belgisiz sıfat olur.

Bir adam bize geldi.: Sayı sıfatı

Bir gün anlarsın beni. Belgisiz sıfat

4.Soru Sıfatları: İsimlerin niteliğini, herhangi bir özelliğini soran sıfatlardır. Yukarıdaki sıfatları bulmak için kullanılan sorular sorulur.

Nasıl ev? Hangi çocuk? Kaç kişi? Kaçar elma? Yüzde kaç zaman? Ne kadar domates? Kaçınıcı sıra?

Adlaşmış Sıfat: Bazen varlığın tam olarak bilinmediği ya da niteliğinin vurgulanmak istendiği durumlarda isim söylenmeyip sıfat, ismin yerine kullanılır. Bu tür sözcüklere adlaşmış sıfat denir. Adlaşmış sıfatlar genellikle niteleme sıfatıyla yapılır.

Yeni gömlükleri görünce eski gömlüklerimi unuttum.

Yenileri görünce eskileri unuttum.

Adlaşmış sıfat- Adlaşmış sıfat

Karşıdan karşıya geçmeye çalışan yaşlı adama, genç adam yardım etti.

Karşıdan karşıya geçmeye çalışan yaşlıya, genç yardım etti.

Adlaşmış sıfat

Akıllı insanlar, hep kazanır.

Akıllılar hep kazanır.

Adlaşmış sıfat

Sıfatlarda Küçültme: Sıfat olan sözcüğün anlamında küçültme ya da daralma, “-cik,-ce, (-ı)msı, (-ı) mtırak” ekleri ile yapılır. Bu eklerin getirilmesi ile oluşan sıfatlara küçültme sıfatları denir.

Küçük bir arabası vardı. cümlesinde “küçük” sıfattır ve kendinden sonra gelen ismin niteliğini belirtmektedir.

Küçücük arabaları vardı. cümlesinde “-cik” eki almış “küçücük” sözcüğü de niteleme sıfatıdır. Buradaki “küçücük” sözcüğün “küçük” sözcüğünden farkı, eklendiği ismin anlamında küçültme yapmış olmasıdır.

Küçük araba → **küçücük** araba
Üzerine **mavimtırak** bir ceket giymişti.

Ekmek ayvasının **ekşimsi** bir tadı vardı.
Masada **kalinca** bir kitap duruyordu.

Sıfatlarda Pekiştirme: Sıfatlarda pekiştirme, yani anlamın kuvvetlendirilmesi iki şekilde yapılır: Sıfat olan sözcüğün ünlüye kadarki ilk hecesi alınır, daha sonra “m, p, r, s” harflerinden uygun olanı getirilir.

En son da sıfat olan sözcük tekrar yazılır.

İsterseniz “temiz” sözcüğü üzerinde bu anlatılarımızı uygulayalım:

Te - r - temiz → tertemiz

Çocuklar **bembeyaz** elbiseler giymişlerdi.

Dümdüz yolda ilerliyorduk.

Şöyle **yemyeşil** çimenlerin üzerine uzansam! cümlelerinde altı çizili sözcükler pekiştirme sıfatıdır.

Sıfat olan sözcüğün tekrar edilmesi ile yapılır. Örneğin “çeşit” sözcüğünü ele alalım. Bu sözcük tekrar ederek bir ismi nitelediğinde pekiştirme sıfatı olur:

Çeşit çeşit meyveler vardı masada.

Bahçede **uzun uzun** ağaçlar vardı.

Derin derin ırmaklar aşarak geldik.

Ünvan Sıfatları: Kişilerin mesleklerini, cinsiyetlerini, makamlarını, lakaplarını belirten sıfatlara unvan sıfatları denir. Bu sıfatlar sadece insan isimlerini niteler. Bazen isimden önce, bazen sonra gelir:

İsmet Bey, Teğmen Kasım, Ali Amca, Hasan Paşa, Ahmet Reis, Doktor Malik,
Ayşe Hanım, Çolak Nebi, Öğretmen Hamza...

Ünvan bildiren kelimeler bazen isim göreviyle kullanılır:

Kardeşim okuyup avukat olacak.(İsim)

Avukat Burhan, benim kardeşimdir. (Sıfat)

Sıfatlarda Derecelendirme: Sıfatlarda derecelendirme “pek, çok, daha, en...” gibi sözcüklerle yapılır.

Kardeşin onlardan **daha** akıllı biri.

cümlesinde “daha” sözcüğü üstünlük,

En güzel kitap buydu.

cümlesinde “en” sözcüğü en üstünlük,

Çok güzel çiçekleri vardı.”

cümlesinde “çok” sözcüğü aşırılık anlamı katmıştır. Sıfatlarda dere-

celendirme yapan sözcükler sıfat değildir.